

Nr 181.

Av herr **Sjödahl m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1940/1941 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.*

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 30 angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering har Kungl. Maj:t i huvudsak anslutit sig till ett av statens arbetsmarknadskommision framlagt förslag till ändrade grunder för statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader liksom för den konstanta understödsverksamheten. Med anledning därav vilja vi anföra följande.

Statens arbetsmarknadskommision har vid utformandet av sitt förslag utgått från den synpunkten, att arbetslöshetshjälpen i första hand påvilar kommunerna. Häremot kan invändas, att fattigvårdslagen icke är utformad på sådant sätt, att därigenom gives något stöd åt denna synpunkt. Det synes ock orimligt att vid en omfattande arbetslöshet, framkallad av vikande konjunkturen eller som nu genom landets avstängning från varuutbyte med större delen av världen, lämna åt kommunerna att bära alltför tunga bördor vid mötande av denna landsolycka. Detta skulle innebära en diskriminering av de kommuner, som utan egen förskyllan drabbats av en svårartad arbetslöshet. Alla billighetsskäl tala för att dessa kommuner hjälpas av staten kraftigt och inte snävt. Men å andra sidan är det givetvis så, att de väl lämpa sig som medel och verktyg för den statliga arbetslöshetshjälpen.

Statsbidraget kommer enligt propositionen att utgå uteslutande med hänsyn till respektive kommuners arbetslöshetskostnad per år, beräknad per skatte-krona. Det är riktigt, att nämnda kostnad lägges till grund för bestämmandet av statsbidragets storlek, men den bör icke vara den enda faktorn. För skapande av rättvisa är det ofrånkomligt att liksom tidigare även taga hänsyn till de olika kommunernas totala skattetryck. Det bör uppmärksammas, att tidigare såsom allmän regel gällt, att staten och kommunerna med vardera 50 % deltagit i kostnaderna för dagunderstöd och hyreshjälpverksamhet och att särskilt skattetyngda kommuner kunnat erhålla statsbidrag med upp till 90 %. Den i propositionen föreslagna skalan för statsbidrag torde för många kommuner, däribland flera av dem, som för närvarande ha den största arbetslösheten, komma att bli mycket oförmånlig i förhållande till vad som varit fallet under tidigare arbetslöshetskriser. Det kan därför på goda grunder ifrågasättas, huruvida icke ovannämnda skala borde omarbetas på sådant sätt, att staten toge en avsevärt större andel i kostnaderna. Detta skulle exempelvis kunna ske så, att staten åtog sig alla arbetslöshetskostnader, som överstege en krona per skatte-krona, samt att bidrag utginge för lägre kostnad än en krona per skatte-krona efter en härför särskilt konstruerad skala (förslagsvis med resp. 20, 40, 60 och 80 procent för varje påbörjat belopp av

50 öre per skattekrona, till dess ett belopp av 2 kronor per skattekrona uppnåtts).

Vid verkställda inventeringar har det visat sig, att kommunerna kunna uppvisa ett stort antal arbetsföretag, som äro angelägna och omedelbart gagnande och som kunna inom rimlig tid igångsättas. En förutsättning härför är, att de statsbidrag, som enligt gällande författningar kunna utgå för vissa företag, t. ex. skolhusbyggnader och vissa sjukhus, ställas till kommunernas förfogande och att den restriktiva hållning, som statsmakterna intagit beträffande kommunernas upplåning, förändras. Men det kräver mera. Kommunerna kunna ej förmodas vara villiga att helt på egen risk sätta igång företag i större utsträckning vid en tidpunkt, då såväl material- och arbetskostnader som räntekostnader äro höga och tendera att bliva allt högre. Arbetsmarknadskommissionen har visserligen räknat med engångsbidrag upp till 20 % av de totala kostnaderna men å andra sidan betonat, att dessa bidrag i regel skulle bliva väsentligt lägre. De förhandlingar, som redan förts mellan vissa kommunala myndigheter och kommissionen, ha också gjort sannolikt, att denna kommer att tillämpa dessa bestämmelser restriktivt. Det är att befara, att tillämpningen av de nya bestämmelserna om engångsbidrag icke kommer att utöva den stimulerande verkan på kommunerna, som departementschefen synes antaga. Ett uttalande från riksdagens sida om en mera välvillig och mindre restriktiv tillämpning av de föreslagna bestämmelserna torde nog vara i hög grad behöflig, om det åsyftade ändamålet skall kunna vinnas. Kommuner med en redan nu hög skuldbörda borde ock kunna erhålla i vart fall för vissa företag ett högre statsbidrag än det i propositionen angivna, där bidragets "översta gräns" sättes till 20 %.

En kommun kan för att bereda arbete åt en kommunal arbetarekår överväga att sätta igång önskvärda arbetsföretag, som i nuvarande situation äro mindre aktuella och med hänsyn till kommunens ekonomiska trångmål kunde och måhända borde uppskjutas. Vi ifrågasätta, om ej efter vederbörlig prövning även i en del dylika fall statsbidrag kunde utgå. Givetvis borde sådan statshjälp väsentligen förekomma, då arbetslöshetsläget i vederbörande kommun är svårartat och skattebördan relativt hög.

Kommissionen föreslår, att kommun i "ersättning" för att arbetslösa beredas sysselsättning vid statliga beredskapsarbeten skulle betala det belopp, som kommunen i annat fall behövt utgiva i kontantunderstöd till dessa arbetslösa. Denna regel synes obillig. Visserligen har så tidigare förfarits vid de statliga reservarbetena, men kostnaden blev för kommunerna så betungande, att bestämmelsen försattes ur tillämpning. Kommunernas utgifter för den arbetslöse jämte kostnaderna för hans familj i form av ortstillägg och fattigvård blevo nämligen ofta betydligt högre än om kontantunderstöd utgätt. Så kan även nu bliva fallet, därest arbetslösa familjeförsörjare från dyrorter hänvisas till beredskapsarbeten å orter med låg lön.

Ett förhållande, som tillika bör beaktas, är svårigheten för en familjeförsörjare, vilken är hemmahörande å en dyrort och hänvisas till beredskapsarbete å ort med låg lön, att utan ortstillägg försörja sig och sin familj. Det torde vara nödvändigt, att det tidigare systemet med ortstillägg i någon form bibehålles.

Förutom till dagunderstöd och hyreshjälp synes statsbidrag, att döma efter formuleringen i propositionen, jämväl kunna utgå till kostnader för andra av kommun vidtagna åtgärder av mera speciell karaktär, såsom kursverksamhet, reshjälp, individuella hjälpåtgärder m. m. Det kan ofta vara nödvändigt att bedriva hjälpverksamhet i form av utdelande av kläder och skodon åt minderåriga barn i familjer, som åtnjuta kontantunderstöd genom arbetslöshetskommittés försorg. Det vore önskvärt, att det klart utsades, att statsbidrag kan erhållas även till hjälpverksamhet av detta och liknande slag.

Att kontant understöd enligt förslaget kan utgå även till barn utöver ett antal av tre, är lyckligt. Det synes dock oss, som om bidragen till fjärde, femte och sjätte barnen borde ökas åtminstone å dyrorter.

Med hänvisning till vad vi ovan anført vilja vi hemställa,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 30 måtte beakta de synpunkter, som motionen innehåller.

Stockholm den 11 februari 1941.

Knut Petersson.

K. J. Olsson.

Edgar Sjödahl.

Nils Holmström.
